

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ስላሴ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- ወ/ሪት ሃና አበባው ቀረቡ

ተጠሪ፡- አቶ አብዱ ይመር በሌለበት የሚታይ ነው

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ለብድር የተሰጠው ገንዘብ ከብር አምስት መቶ በላይ ሲሆን ለማስረዳት የሚያቀርበውን የማስረጃ አይነት የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ ተጠሪ ባሁኑ አመልካች ላይ በደሴ ከተማ ወረዳ ፍርድ ቤት በመሰረቱት ክስ መነሻ ነው። የተጠሪ ክስ ይዘትም ለአመልካች ብር 10,000.00/አስር ሺህ ብር/ አበድረው አመልካች በብድር ውሉ በተገለጸው የጊዜ ገደብ ገንዘቡን ያልመለሱላቸው መሆኑን ገልፀው የብድር ገንዘቡን ሊመለስ ይገባ ከነበረበት ጊዜ ጀምሮ ከሚታሰብ ዘጠኝ ከመቶ ወለድ ጋር እንዲከፍሉ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። ለማስረጃነትም የብድር ውሉ በወቅቱ የጠፋ በመሆኑ ለፖሊስ ያመለከቱ መሆኑን የሚያሳይ የሰነድ ማስረጃና የሰው ምስክሮችን ዘርዝረው አቅርበዋል። አመልካች ለክሱ በሰጡት መልስም ከተጠሪ የወሰዱት የብድር ገንዘብ የሌለ መሆኑን፣ ከብር 500.00 በላይ ለሆነ የብድር ስምምነት ማስረጃነትም የሰው ምስክር ሊቀርብ የማይችል መሆኑን ገልፀው ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል ሲል ተከራክረዋል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የወረዳው ፍርድ ቤትም ተጠሪ የብድር ሰነዱ የጠፋባቸው ስለመሆኑ በሰው ማስረጃ ማረጋገጥ እንደሚችሉ ገልፆ ተጠሪ ምስክሮችን አቅርበው ምስክሮቹ በአመልካችና በተጠሪ መካከል የካቲት 07 ቀን 2002 ዓ/ም የብድር ውል ስምምነት መኖሩን፣ ሰነዱ የጠፋበት መሆኑን እንደሚያውቁ ያረጋገጡላቸው መሆኑን እንዲሁም በአመልካች በኩል የተሰሙት ምስክሮች ግን የብድር ውሉ ስለመኖሩ አናውቅም ከማለት ውጪ የተጠሪን ማስረጃ ለማስተባበል የሚችል የምስክርነት ቃል ያልሰጡ መሆኑን ገልፆ በአመልካችና በተጠሪ መካከል የብድር ውል ስምምነት መኖሩ ተረጋግጧል ወደሚለው ድምዳሜ ደርሶ አመልካች ለተጠሪ ብር 10,000.00 ከአነ ሕጋዊ ወለዱ ሊከፍሉ ይገባል ሲል ወስኗል። በዚህ ውሣኔ አመልካች ባለመስማማት ይግባኛቸውን ለደቡብ ወሎ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቢያቀርቡም ይግባኛቸው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቀጥር 337 መሠረት ተሰርዞባቸዋል። ከዚህም በኋላ አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት አቅርበው የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን መርምሮ ተጠሪ ባሉበት የሚጣራ የሕግ ነጥብ አለ በማለት ነጥቡን ለይቶ ለተጠሪ ጥሪ አድርጎላቸው የግራ ቀኝን ክርክር ለመስማት ለመስከረም 22 ቀን 2004 ዓ.ም ቀን ቀጠሮ ይዞ ተጠሪ ሲቀርቡ አመልካች አልቀረቡም፤ የቀረቡት ተጠሪም

የአመልካችን የሰበር አቤቱታ ክደው ተከራክረዋል በማለት የጉዳዩ ክርክር ሊሰማ በተያዘው ቀን ቀጠሮ አመልካች ስላልቀረቡና ተጠሪም ክደው ስለተከራከሩ መዘገቡ ሊዘጋ የሚገባው ነው በማለትና በዋቢነትም የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 ድንጋጌን በመስማት መዘገቡን ዘግቶታል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ትዕዛዝ በመቃወም ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የሰበር አቤቱታ የቀረበበትን መዘገብ የዘጋው አመልካች ቀርበው እያለና ለጉዳዩ አግባብነት የሌለውን ድንጋጌ መሠረት በማድረግ መሆኑን፣ በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔም ስለብድር ማስረጃ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2472 ስር የተደነገገውን ደንጋጌ ይዘት ያላገናዘበና የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2003 ድንጋጌን ያለበታው በመጠቀም የተሰጠ መሆኑን ገልፀው ውሳኔው ሊታረም የሚገባው ነው በማለት መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም በሰበር ችሎት ሊታይ የሚገባው ነጥብ በመኖር ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪም ጥሪ ተደርጎላቸው በስርዓቱ መሠረት ጥሪ ተደረጎላቸው ባለመቅረባቸው ጉዳዩ በሌሉበት እንዲታይ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የአመልካችን የሠበር አቤቱታ ለዚህ ሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው ትዕዛዝና አግባብነት ከአላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም የዚህን ችሎት ምላሽ የሚያስፈልገው አቢይ ነጥብ ሁኖ የተገኘው የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩ የቀረበበትን መዘገብ የዘጋበት ሥነ-ሥርዓት ሕጉን የተከተለ መሆን ያለመሆኑን ነው።

አመልካች ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ በሰበር ችሎት ሊታይ የሚገባው የሕግ ነጥብ መኖሩ ታምኖበት የአሁኑ ተጠሪ በተጠሪነት የተመዘገቡበት በመሆኑ ክርክሩን ተጠሪ ባሉበት ለመስማት ተብሎ ቀን ቀጠሮ ተይዞ መስከረም 22 ቀን 2004 ዓ.ም በተያዘው ቀን ቀጠሮ ተጠሪ ሲቀርቡ አመልካች ያለመቅረባቸው ስለመረጋገጡና ተጠሪም ክደው መከራከራቸውን የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት መስከረም 22 ቀን 2004 ዓ.ም. በዋለው ችሎት ከመዘገቡ ከአስፈረው መረዳት የሚቻል ሲሆን ይህንኑ ምክንያት በማድረግም የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩ ሊሰማ በተቀጠረበት ቀን ቀጠሮ አመልካች ስላልቀረቡና ተጠሪም ጉዳዩን ክደው ስለተከራከሩ መዘገቡን የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 ድንጋጌን በመጥቀስ ሶስት ዳኞች በተሰየሙበት ችሎት ዘግቶታል። ከዚህ በቀላሉ መረዳት የሚቻለው የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን ለመስማት በያዘው ቀን ቀጠሮ ተጠሪ ቀርበው አመልካች ያለመቅረባቸውን ፣ ችሎቱ ላይ የተሰየሙት ዳኞች ቁጥር ሶስት ከመሆናቸውም በተጨማሪ መዘገቡን ሲዘጋውም በሶስት ዳኞች ብቻ መሆኑና መዘገቡ ሲዘጋ የተጠቀሰው የሥነ ሥርዓት ድንጋጌም መልስ ሰጪን ሳይጠራ ይግባኙን ለመሰረዝ ስለሚቻልበት ሁኔታ የሚደነገገው ቁጥር 337 መሆኑን ነው።

በመሰረቱ ማንኛውም የፍርድ ቤት ክርክር በሕጉ አግባብ በተደነገገው የሥነ ሥርዓት ሕግ መሠረት መመራት አለበት። በየትኛውም እርከን የሚገኝ ችሎትም በሕጉ ተለይቶ የተቀመጠለት ሥርዓት እስከሌለ ድረስ ተፈጻሚነት ባለው የስነ ስርዓት ሕግ መሠረት ከተዘረጋው ሥርዓት አንፃር ጉዳዮችን መምራት አለበት። ጉዳዮች በሥነ ሥርዓት ሕጉ መሠረት የሚመሩትም አይነተኛ አላማም ክርክሮችን ፍትሃዊ በሆነ እና ሥርዓት ባለው መንገድ በመምራት በአጭር ጊዜ እና በአነስተኛ ወጭ እንዲቋጩ ማድረግ ስለመሆኑም ይታመናል። ይህንኑ የሥነ ሥርዓት ሕጉን አላማ ለማሳካት ደግሞ በሕጉ የተመለከቱትን የስነ ሥርዓት ድንጋጌዎችን እንደየአግባብነታቸው መከተልን የግድ ይላል። በስነ ሥርዓት ሕጉ የተመለከቱት ድንጋጌዎችን እንደየአግባብነታቸው ያለመከተል በተከራካሪ ወገኖች መሰረታዊ መብት ላይ አሉታዊ ውጤት ማስከተሉ አይቀሬ ነው። ስለሆነም በስነ ስርዓት ሕጉ የተመለከቱት ድንጋጌዎች ተፈጻሚነት

ሊኖራቸው የሚገባው ለጉዳዩ አግባብነት ሊኖራቸው እንጂ በዘፈቀደ ሊሆን አይገባም። ድንጋጌዎቹ አግባብነት ያላቸው ስለመሆኑ ከመለየቱ በተጨማሪ በጉዳዩ ላይ ተገቢነት አለው የሚለውን ትዕዛዝ ወይም ውሳኔ የሚሰጠው ችሎትም በሕጉ አግባብ የተመለከተው የዳኞች ቁጥር የተሟላ ሊሆን ይገባል። በሕጉ አግባብ ሊሟላ የሚገባው የዳኞች ቁጥር ሳይሟላ የሚሰጠው ትእዛዝ ወይም ውሳኔ ደግሞ እንደተሰጠ የማይቆጠርና ሕጋዊ ውጤት ሊኖረው የሚገባ አይደለም።

ወደተያዘው ጉዳዩ ስንመለስ በክልሉ የሰበር ችሎት በክልሉ አዋጅ ቁጥር 153/2000 እና ይህንን አዋጅ በአሻሻለው አዋጅ ቁጥር 169/2002 ተደራጅቷል። በእነዚህ አዋጆች መሠረት የአመልካች የሰበር አቤቱታ ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ቀደም ብለው ሶስት ዳኞች ተሰይመውበት አምስት ዳኞች በሚሰየሙበት ችሎት ሊታይ ይገባል ተብሎ ትእዛዝ ተሰጥቶበት አመልካችንና ተጠሪን ለመስማት ቀን ቀጠሮ መያዙ ተረጋግጦ እያለ ጉዳዩ አምስት ዳኞች በተሰየሙበት ችሎት አይደለም። ጉዳዩ አምስት ዳኞች በተሰየሙበት ችሎት እንዲቀርብ ከተደረገ በሁዋላ የቃል ክርክርን ለመስማት ሶስቱ ዳኞች በአለቱ ተሰይመው ሊሆን እንደሚችል የሚገመት ቢሆንም መዘገቡን ለመዝጋት ግን በዚህ የዳኞች ቁጥር የሚቻል ስለመሆኑ የክልሉን ሰበር ሰሚ ችሎት ያደራጀው የክልሉ ሕግም ሆነ ሌሎች አግባብነት ያላቸው የሥነ ሥርዓት ሕጎች አያሳዩም። ስለሆነም የአመልካች የሰበር አቤቱታ የተዘጋው በሕጉ አግባብ የተመለከተውን የዳኞችን ቁጥር ባሟላ ችሎት በአለመሆኑ ትዕዛዙ እንደተሰጠ የማይቆጠርና ሕጋዊ ውጤት ሊኖረው የሚገባው አይደለም።

ሌላው የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን ሲዘጋ መሠረት ያደረገው የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 ድንጋጌን ነው። እኛም ጉዳዩን እንደተመለከትነው የሥር ሰበር ሰሚ ችሎት የሰበር አቤቱታ አቅራቢን ክርክር ለመስማት ቀጠሮ ይዞ እንደነበርና የመስማቱ ዓላማም የህግ ስህተት ተፈፅሞበታል አልተፈፀመበትም የሚለውን ለይቶ በተሟላ ችሎት የሚታይ መሆኑንና አለመሆኑን ለማዘዝ ስለመሆኑን ከመዘገቡ ግልባጭ ተረድተናል። የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የቀረበለትን ጉዳይ አይቶ ለመወሰን ክርክሩን የሚመራበት የእራሱ የሆነ የጉዳይ አካሄድ ሥርዓት የለውም። የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የሚመራው መደበኛ ችሎቶች በሚመሩበት በ1958 ዓ.ም በወጣው የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ መሠረት ነው።

ይህንን መነሻ አድርገን ጉዳዩን ስናየው መሠረታዊ የህግ ስህተት ተፈፅሞበታል የሚለውን የፅሁፍ ቅሬታ በማብራራት ረገድ የሰበር አመልካች ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ እንዲያሰማ ችሎቱ ቀጠሮ ከያዘ ይህን ሥርዓት ለመፈፀም የሚያዘው ቀጠሮ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 ስር የተመለከተውን ድንጋጌ ለመፈፀም የሰበር አቤቱታ አቅራቢ የግድ እንዲቀርብ የሚጠበቅበት አይደለም። አመልካቹ ጉዳዩን የበለጠ ለማብራራት የሚጠቀምበት መብት ቀሪ ከሚሆንበት በስተቀር ችሎቱ የቀረበለትን አቤቱታ መርምሮ ተጠሪን ያስቀርባል ወይም አያስቀርም የሚል ትዕዛዝ ከመስጠት የማያግደው ሲሆን የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 73 ድንጋጌም ተፈጻሚነት ሊኖረው የሚችለው የክርክር ደረጃ አይሆንም። ጉዳዩ የሕግ ስህተት አለበት ተብሎ ወደ አምስቱ የሰበር ችሎት ከቀረበ እና ክርክሩን ለመስማት ቀን ቀጠሮ ከተያዘ ደግሞ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 ድንጋጌ ተፈጻሚነት የሚኖርበት ሥርዓት የለም። በመሆኑም የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት አመልካች ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ እንዲያሰሙ በችሎቱ ቀጠሮ ከተያዘ በኋላ ለጉዳዩ አግባብነት የሌለውን የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 ድንጋጌን በመጥቀስ መዘገቡን መዝጋቱም ሕጋዊ አካሄዱን የተከተለ አይደለም። በአጠቃላይ አመልካች ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ

እንዲያሰሙ ችሎቱ ቀጠሮ ከያዘ ይህን ሥርዓት ለመፈፀም የሚያዘው ቀጠሮ ሊሟላ የሚገባው የዳኞች ቁጥር አምስት ሁኖ እያለ መዝገቡን በሶስት ዳኞች መዝጋቱና መዝገቡን ለመዝጋት የተጠቀሰው የስነ ስርአት ሕጉ ድንጋጌም አምስት ዳኞች በተሰየሙት ችሎት ባለው የክርክር ደረጃ ተፈጻሚነት የሌለው በመሆኑ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በጉዳዩ ላይ የሰጠው ትዕዛዝ መሠረታዊ የሆነ የሥነ ሥርዓት ሕግ ድንጋጌ ስህተት ያለበት ሁኖ አግኝተናል። በዚህም መሠረት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 01515 መስከረም 22 ቀን 2004 ዓ.ም በመዝገብ መዝጋት ረገድ የሰጠው ትእዛዝ ተሸሯል።
2. አመልካች ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ቀድሞ ያስቀርባል በተባለው መሠረት ተጠሪ ባሉበት ግራ ቀኙ በተሟላ ችሎት እንዲሰሙ እንዲደረግና ተገቢ ስርዓት መሠረት ተደርጎም ክርክሩ ተካሂዶ ተገቢው ዳኝነት እንዲሰጥበት ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 341 መሠረት ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት አምስቱ ዳኞች ወደሚሰየሙበት ችሎት መልሰናል።
መዝገቡ ተዘግቷል ፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሃ/ዲ

ኢሠራና
ሠራተኛ